

**SURXONDARYO VA QASHQADARYO MINTAQALARIDA
KASHTACHILIKNING TARIXI VA AN'ANALARI**

Raxmatullayeva Umida Saydazimovna

Toshkent to'qimachilik va yengil sanoat instituti

"Moda va dizayn" kafedrası Professori, f.f.n

uraxmatullayeva@mail.ru

Xojiyeva Munavvarxon Rustam qizi

Toshkent to'qimachilik va yengil sanoat instituti

"Moda va dizayn" kafedrası magistr

munavvarhojiyeva03@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola Surxondaryo va Qashqadaryo mintaqalarida kashtachilikning tarixi va an'analari haqida ma'lumot beradi. Maqolada mijozlarga taqdim etilgan kashtachilik san'ati, uning rivojlanishi, urf-odatları va bugungi kunda tasviriy san'at sifatida qanday yaxshilanishi haqida so'z boradi. Shuningdek, kashtachilikning ijodiy jarayonlari, mahalliy mehnat an'analari va zamonaviy ijtimoiy iqtisodiy sharoitlarda kashtachilikning o'rni ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Kashtachilik, Surxondaryo, Qashqadaryo, an'analar, tarix, madaniyat, tasviriy san'at, mahalliy ijod, tarixiy meros, urf-odatlar.

Kashtachilik, o'zining boy tarixiy merosi bilan, O'zbekistonning milliy madaniyatining ajralmas qismi hisoblanadi. Surxondaryo va Qashqadaryo kabi mintaqalar, an'anaviy kashtachilik faoliyatining markazlaridan biri bo'lib, bu yerda o'ziga xos uslub va texnikalarni o'z ichiga olgan kashtachilik san'ati rivojlanib kelmoqda. Ushbu maqola kashtachilik san'atining tarixi, traditsiyalari va zamonaviy holati haqida to'liq tasavvur yaratishga mo'ljallangan.

Surxondaryo mintaqasidagi kashtalarb tarixi va an'alarini xususiyati.

Surxondaryo mintaqasi O'zbekistonning janubi-g'arbida joylashgan bo'lib, u ham o'zining boy madaniyati va an'analari bilan ajralib turadi. Ushbu hududda kashta to'qish san'ati o'ziga xos xususiyatlari, kashta naqshlari va an'analari bilan mashhur.

Kashta to'qish tarixi: Kashta to'qish Surxondaryo mintaqasida qadimdan rivojlanib kelayotgan an'ana bo'lib, bu san'at asosan ayollarning qo'l san'atlari orasida eng ko'zga ko'ringanlaridan biridir. Qadim zamonlardan beri kashta to'qish, ayniqsa, kelinlar uchun tayyorgarlik jarayonida amal qilinadi. Kelinlarning o'z qo'llari bilan tayyorlagan kashtalari ularning mahorati va ijodkorligini ko'rsatadi.

An'analar: Milliy urf-odatlar: Surxondaryo mintaqasida kashta to'qish jarayoni va naqshlari ko'pincha mahalliy urf-odatlar va e'tiqodlar bilan bog'liqdir. An'ana bo'yicha, kashta to'qish jarayonida ishlatiladigan naqshlar ko'p hollarda oilaning tarixini, ramsalarini va qadriyatlarini aks ettiradi.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR

Mahalliy festivallar: Milliy bayramlar, ayniqsa, Navro'z kabi festivallarda to'qilgan kashtalar katta qiziquvchanlik va hurmat bilan ko'rsatiladi. Ushbu bayramlarda kashta to'qish tanlovlari, ko'rgazmalar o'tkazilib, jamoatchilikka san'atning go'zalligini taqdim etiladi.

Ayollar rolini oshirish: Kashta to'qish ayollarning ijtimoiy mavqeini oshirishga yo'naltirilgan an'analaridan biridir. Bu san'at orqali ayollar o'zlarining ijodiy qobiliyatlarini namoyish etish, shuningdek, iqtisodiy mustaqillik olish imkoniyatiga ega bo'lishadi.

Kashta to'qish jarayoni: Surxondaryo mintaqasida kashta to'qish jarayoni ko'plab bosqichlardan iborat:

1. Naqsh tayyorlash;
2. Qo'lda yoki kompyuter yordamida kashta naqshlari loyihalanadi;
3. Materiallar tayyorlash;
3. Kashta to'qishda paxta, jun va boshqa tabiiy materiallar tanlanadi.

To'qish jarayoni: Naqshlar materialga qo'llar yordamida ehtiyotkorlik bilan to'qiladi.

Qashqadaryo mintaqasidagi kashtalar tarixi va an'alarini xususiyati.

Qashqadaryo mintaqasi O'zbekistonning janubiy qismida joylashgan bo'lib, uning tarixiy va madaniy merosi juda boy. Ushbu mintaqada kashta to'qish san'ati, an'analari va tarixi ham o'zining o'rniga ega.

Kashta to'qish tarixi O'zbekistonning ko'plab hududlarida, shu jumladan Qashqadaryo mintaqasida ham qadimdan rivojlangan. Bu san'at odatda qizlarning uyda o'qitilishi bilan bog'liq bo'lib, ular kelin bo'lganida o'zlaridan qozoningan kashta va to'qimalar bilan bezatilgan dastar yoki kechinmalarni tayyorlash uchun tayyorlangan.

An'analar Oila an'alarini saqlash: Kashta to'qish orqali oilaning madaniy an'alarini avlodlarga yetkazish maqsadida turli xil naqshlar yaratilib kelinadi.

Festival va bayramlar: O'zbek xalqi bayramlarida (masalan, Navro'z) kashta to'qish va uni ko'rsatish an'anasi mavjud bo'lib, bu san'at asarlarini ko'rsatish orqali milliy madaniyatni hurmat qilishadi.

Kashta to'qish jarayoni: Kashta to'qish jarayoni asosan qo'llanma usuli bilan amalga oshiriladi.

Ushbu jarayon quyidagi bosqichlarni o'z ichiga oladi:

1. Loyihalashtirish;
2. Naqsh va modelni tayyorlash;
3. Material tayyorlash;
4. Paxta, jun yoki boshqa tolalardan kashta to'qish uchun materiallar tayyorlanadi;
5. To'qish: To'qish jarayonida mohir qo'llardan foydalaniladi, bu esa kashtaning sifatini oshiradi.

Kashta to'qish, Surxondaryo va Qashqadaryo mintaqalaridagi o'ziga xos xususiyatlari bilan birgalikda, o'zbek madaniyatining muhim qismi hisoblanadi. Ushbu san'at orqali nafaqat estetik go'zallik, balki tarixiy va madaniy qadriyatlarni saqlashga ham katta hissa qo'shiladi.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR

Tarixiy ahamiyati: Kashta to'qish san'ati qadimdan amalda bo'lib, u mahalliy oilalarda, kelinlar tayyorlash jarayonida o'zining o'rini topgan. Bu san'at davomida o'z-o'zini ifoda etish va avlodlar tarixini saqlash hisoblanadi.

Madaniy meros: Bu san'at turli rangdagi naqshlar bilan boyitilgan va o'ziga xos traditsiyalarni o'z ichiga oladi. Turli kelin-kuyovlar uchun tayyorlangan kashta asarlari, hunar va ijodkorlik xususiyatlarini namoyish etadi.

Ijtimoiy o'zgarishlar: Kashta to'qish ayollar uchun ijtimoiy va iqtisodiy mustaqillikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Kashta to'qish jarayonida ayollar o'z mahoratlarini oshirib, iqtisodiy faoliyatni rivojlantirishda ishtirok etadilar.

Yosh avlod tarbiyasi: Kashta to'qish san'ati yosh avlodga o'z urf-odatlarini va madaniyatini o'rgatish, ma'naviyatini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Bu jarayon orqali yangi avlod an'anaviy san'atlar bilan tanishadi va ularni rivojlantirishga hissa qo'shadi.

Avlodlar orasidagi aloqa: Kashta to'qish an'analari avlodlar orasida mustahkam aloqalarni o'rnatishda yordam beradi. Qadimdan kelayotgan an'analari va tajribalar, kashta to'qish orqali uyushgan tarzda yangi avlodga yetkaziladi.

1-rasm.

Surxondaryo va Qashqadaryo milliy bayrami.

2-rasm.

Surxondaryo va

Qashqadaryo ayollari kashta tikish jaroyini.

3-rasm. Amir Temur nomli Shahrisabz moddiy madaniyat tarixi muzeyidan

Devoriy so'zana.

Kashta to'qish san'ati Surxondaryo va Qashqadaryo mintaqalarida nafaqat estetik go'zallik, balki madaniy merosni saqlash va avlodlar orasida oshkoralik tuyg'usini rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. Bu san'at, bir tomondan, milliy identifikatsiyani mustahkamlash, ikkinchi tomondan esa ayollar va jamoalar uchun iqtisodiy va ijtimoiy imkoniyatlarni oshirishga hissa qo'shadi. Shuning uchun, kashta to'qish an'alarini saqlash va rivojlantirish orqali kelajak avlodlarga boy madaniy merosni yetkazish zaruriyati muhimdir.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR

1. Qoditova. Sh "O'zbekiston kashtachilik san'ati: ranglari va naqshlari" 2015-yil.
2. Rakhimkulova S.A., Rakhmatullayeva U.S., & Abrayeva S.A. (2022). Symbolic meanings and methods of embroidery. international journal of social science & interdisciplinary research ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429, 11(06), 6-9.
3. Rakhmatullayeva U.S., & Temirov D.X. (2022). Creation of methods of making national costume decorative elements. ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, 12(5), 1324-1331.
4. Rakhmatullaeva U.S., Mirziyodova K., Kamolova F., & Berdieva C. (2022, February). Analysis of the symbological significance of the history of the national skullcap by region and its regularities. In Conference Zone (pp. 302-305).
5. Kamilova X.X., Rakhmatullaeva U.S., & Raksimkulova S. (2021). Analysis and place of artistic elements in the surkhandarya costume.
6. Mamarasulovich N.A., & Iskandarovna N.S. (2022). Traditional uzbek embroidery history and analysis of their symbolic meanings. Spectrum Journal of Innovation, Reforms and Development, 4, 427-433.
7. Ranjbar A. "Qashqadaryo tarixi va madaniyati" 2008-yil.
8. Abdullayev U. "Surxondaryo tarixi, madaniyati va an'analari" 2010-yil.